

Inechitatea socială: Care este rolul corupției?

Comentariu analitic

Autor: Iurie Morcotîlo

Octombrie 2018

Cum corupția influențează inechitatea socială?

În orice economie veniturile populației sunt distribuite inegal, dar gradul de inegalitate variază enorm în diferite țări și poate să genereze consecințe nefaste, dacă atinge valori excesive. Inegalitatea excesivă a veniturilor indică asupra defectării mecanismelor de mobilitate socială și faptul că beneficiile creșterii economice nu sunt împărtășite de toate păturile societății. De asemenea, concentrarea veniturilor în mâinile unui număr limitat de oameni are consecințe negative pentru dezvoltarea durabilă a societății. De obicei, țările cu un nivel sporit de inegalitate a veniturilor au și ritmuri de creștere economică mai lente pe termen lung, ceea ce agravează problema sărăciei.¹ La amplificarea decalajelor de venituri contribuie mai mulți factori ca cel tehnologic, structura politicilor sociale și celor fiscale etc., dar un rol important îl joacă și nivelul corupției.

Corupția poate avea un impact negativ și profund asupra modului de distribuire a veniturilor în societate.

Cel mai simplu mecanism prin care corupția ar putea alimenta inechitatea socială este faptul că majoritatea beneficiilor generate de ea sunt acumulate de către persoanele bogate și cu vaste relații în autoritățile publice. De obicei, astfel de persoane sunt implicate în acte de corupție de anvergură sistemică (corupția mare), care și generează cu mult mai multe beneficii în comparație cu corupția mică ca valoare monetară. Oamenii cu venituri mici, din contra, au posibilitatea de a fi antrenați doar în acte de corupție mică. Astfel, din cauza diferitor oportunități de a corupe, crește în timp și decalajul de venituri în societate. Totodată, canalele de influență a corupției asupra inechității de venituri sunt mai multe și mai complexe:²

- **Creșterea economică redusă.** Corupția crește inegalitatea de venituri, care la rândul său, are o influență negativă asupra ritmurilor de creștere economică pe termen mediu și lung. În același timp, ritmurile de creștere economică mari sunt asociate cu diminuarea mai rapidă a ratelor de sărăcie. Astfel, corupția stimulând inechitatea socială va tinde să reducă ritmurile de creștere economică și consecutiv a sărăciei;
- **Distorsionarea și evitarea sistemului de impozitare.** Grație corupției păturile cele mai bogate ale populației pot evita impozitarea veniturilor și averii lor prin aplicarea diferitor scheme de evaziune fiscală. La rândul său, eschivarea de la plata impozitelor duce la micșorarea poverii fiscale a celor

¹ E. Dabla-Norris, K. Kochhar, N. Suphaphiphat, F. Ricka, E. Tsounta "Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective", IMF Staff Discussion Note, 2015, SDN/15/13.

² S. Gupta, H. Davoodi, R. Alonso-Terme "Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?", IMF Working Paper, 1998, WP/98/76.

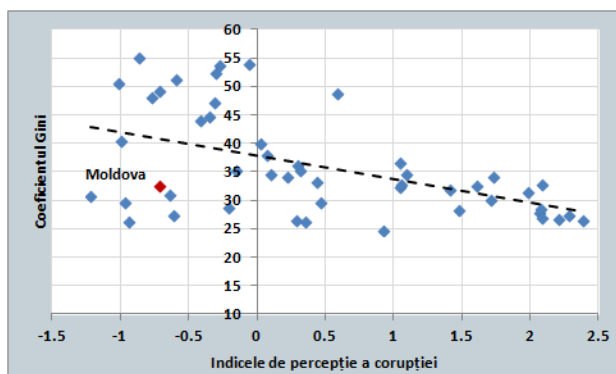
cu venituri mari, ceea ce reduce din eficiența sistemului progresiv de impozitare. De asemenea, evaziunea fiscală reduce baza de impozitare a statului, reducând capacitățile acestuia de a redistribui veniturile fiscale către populația mai săracă prin diferite cheltuieli sociale. Nu în ultimul rând, persoanele cu venituri mari pot influența procesul de aprobare a noilor impozite și taxe în favoarea sa;

- **Țintirea proastă a programelor sociale.** Corupția poate influența modul de elaborare și implementare a politicilor de cheltuieli sociale. Dacă astfel de politici sunt prost elaborate sau implementate, inclusiv sub influența corupției, de ele beneficiază preponderent cei bogați. De exemplu, de la subsidiile publice pentru combustibil sau electricitate vor beneficia cei mai bogați, care și consumă mai mult astfel de produse.³

Care este situația în Republica Moldova?

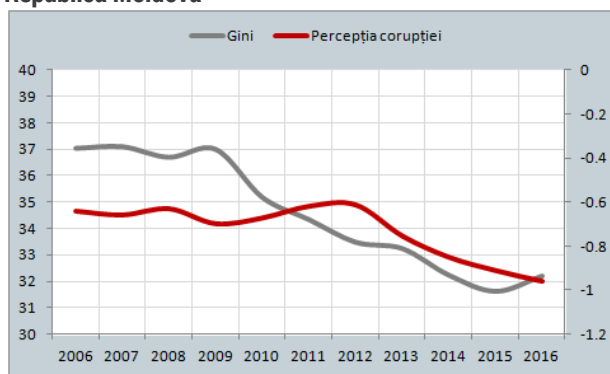
Datele statistice la nivel mondial confirmă impactul negativ al corupției asupra modului de distribuire a veniturilor în societate. Impactul acesta se manifestă prin faptul că țările unde corupția este înaltă tind să aibă o concentrare a veniturilor în mâinile unui cerc restrâns de oameni (Figura 1). Mai mult decât atât, aproape toate țările unde nivelul de concentrare a veniturilor atinge valori extreme (coeficientul Gini este de peste 50) sunt și cele mai corupte în lume. În același timp, Republica Moldova în comparație cu alte țări pare să aibă un mod destul de echitabil de distribuire a veniturilor pentru nivelul de corupție care există în țară. Pentru a înțelege și testa presupusa supra-performanță a Republicii Moldova este necesar de analiza evoluția și structura veniturilor în raport cu schimbările în percepția corupției.

Figura 1. Relația dintre inegalitatea veniturilor și nivelul de percepție a corupției (media 2004 – 2014)⁴

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Băncii Mondiale

Figura 2. Evoluția coeficientului Gini (axa din stânga) și indicelui de percepție a corupției (axa din dreapta) în Republica Moldova

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Băncii Mondiale și Biroului Național de Statistică

Simpla comparație a modului de distribuire a veniturilor și a corupției în Republica Moldova nu scoate în evidență vre-un impact negativ al celui din urmă factor. Dimpotrivă, în perioada anilor 2012 – 2016 înrăutățirea indicelui de percepție a corupției în țară era însoțită de o distribuire tot mai echitabilă a veniturilor (diminuarea coeficientului Gini), iar corelația era foarte strânsă între acești indicatori (Figura 2).

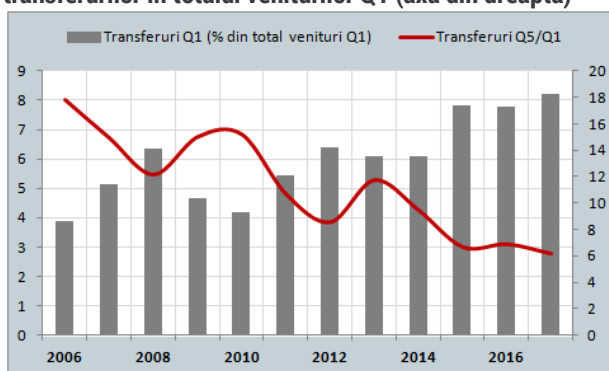
³ <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2010/06/pdf/picture.pdf>

⁴ Indicele de percepție a corupției sunt preluați de la Banca Mondială (Indicatorii de Guvernanță la nivel global), care variază între -2,5 (cea mai proastă performanță) și +2,5 (cea mai bună performanță). Coeficientul Gini măsoară modul de distribuire a veniturilor în societate și variază de la 0 (veniturile sunt distribuite uniform) și 100 (toate veniturile sunt acumulate de o singură persoană).

Totodată, trebuie de menționat că diminuarea coeficientului Gini a început cu câțiva ani înainte de înrăutățirea situației cu corupția, ceea ce poate indica că asupra modului de distribuire a veniturilor au influențat alți factori, care au și compensat efectul negativ al corupției. Un astfel de factor ar putea fi sursele de venit al populației ce nu depind de nivelul de corupție în țară, iar principala sursă ar putea fi transferurile de peste hotare a emigranților moldoveni.

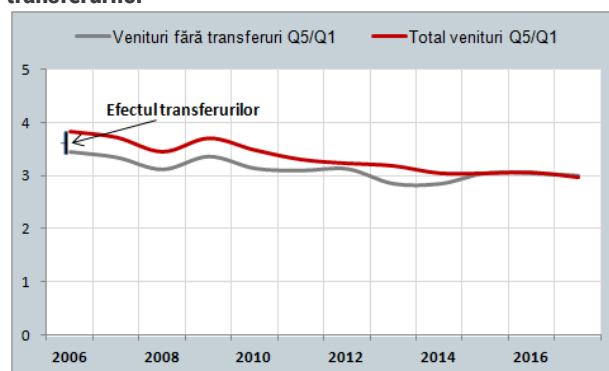
Factorul transferurilor de peste hotare a emigranților a fost crucial în diminuarea inegalității de venituri în țară. Diminuarea inegalității de venituri a avut loc grație implicării mai active a populației cu venituri scăzute în procesele de migrației peste hotare în căutarea unui loc de muncă. Acest fapt rezultă din comparația ponderii veniturilor gospodăriilor din quintila 1 (Q1, 20% din gospodării cu cele mai reduse venituri) cu cele din quintila 5 (Q5, 20% din gospodării cu cele mai mari venituri). Astfel, pe parcursul perioadei 2006 – 2017 ponderea remiterilor în totalul veniturilor gospodăriilor din quintila 1 practic s-a dublat de la 8,6% la 18,3%.⁵ Implicarea mai activă în procesele de migrație a persoanelor din Q1 a dus și la convergența veniturilor din transferuri a gospodăriilor din Q1 cu Q5. Dacă în anul 2006 veniturile din transferuri a persoanelor din Q5 erau de 8 ori mai mare decât aceleași venituri din transferuri în Q1, atunci în anul 2017 acest raport s-a diminuat doar 2,8 ori (Figura 3). Astfel, principalul motor de diminuare a inegalităților de venituri a fost migrația externă a populației.

Figura 3. Evoluția raportului dintre veniturile din transferuri a Q5 și Q1 (axa din stânga) și ponderea transferurilor în totalul veniturilor Q1 (axa din dreapta)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Figura 4. Evoluția raportului dintre veniturile totale a Q5 și Q1 și a raportului dintre veniturile totale cu excepția transferurilor

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Discrepanța de venituri dintre cei mai bogați și cei mai săraci s-a păstrat practic neschimbată, dacă nu sunt luate în calcul veniturile din transferurile de peste hotare, ce scoate în evidență impactul negativ al corupției. În perioada 2006 – 2017 raportul dintre veniturile totale a gospodăriilor din Q5 și Q1 cu excepția transferurilor nu s-a schimbat semnificativ, descrescând de la 3,4 în 2006 doar la 3,0 în 2017. În aceeași perioadă descreșterea raportului pentru total venituri, care includ transferurile, a fost mai semnificativă de la 3,8 la 3,0, ceea ce scoate în evidență rolul crucial al transferurilor în diminuarea inegalității de venituri (Figura 4). Astfel, nivelul de inegalitate a veniturilor din sursele interne a rămas practic la același nivel înalt ca și un deceniu în urmă (un coeficient estimativ Gini aproape de 36 – 37 puncte). Progresul limitat de reducere a decalajului de venituri din sursele interne indică asupra faptului că corupția și-a jucat rolul său negativ, prin simplu fapt că ele sunt cele mai sensibile la impactul corupției. Cel mai probabil, dacă nu ar fi

⁵ Datele privind structura și distribuția veniturilor gospodăriilor sunt disponibile doar începând cu anul 2006.

fost recenta înrăutățire a situației cu corupția în Republica Moldova, veniturile populației cu excepția transferurilor de peste hotare ar fi fost distribuite mai echitabil.

Concluzii

Corupția are un impact negativ asupra echității sociale, ceea ce s-a manifestat și în cazul Republicii Moldova în anii recentți. La prima vedere, înrăutățirea situației cu corupția în țară a avut un impact pozitiv asupra modului de distribuire a veniturilor, deoarece discrepanța dintre cei mai bogați și cei mai săraci s-a redus. Această reducere însă a fost exclusiv din contul implicării mai active în procesele de migrație a păturilor vulnerabile a populației, dar nu din creșterea veniturilor lor din țară. Din contra înrăutățirea situației cu corupția a menținut nivelul de discrepanță a veniturilor practic la același nivel înalt ca și un deceniu în urmă. Astfel, politicile de diminuare a inechității de venituri nu vor aduce rezultate atât timp cât nu va fi diminuată și corupția în țară.